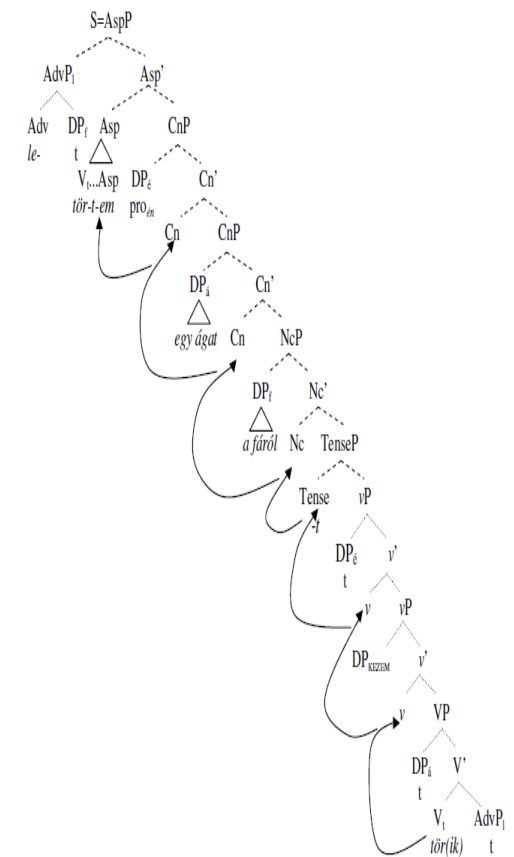
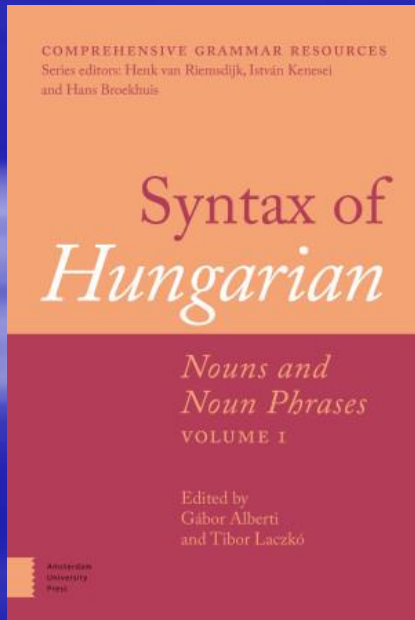

A szintaxis a szemantikák szolgálatában

Alberti Gábor – Szabó Veronika –
Szeteli Anna – Farkas Judit

1. ábra. A *Le-törtem egy ágat a fáról (a kezemmel)* mondatához tartozó szintaktikai reprezentáció

Pragmatika Kerekasztal
Szeged (ZOOM), 2020.10.02.

Az anyag elkészítését az NKFI FK-128518
(*A hibrid kategóriák szintaxisa*)
projekt támogatta.

Bevezetés

Az előadásban, amelynek elkészítését „A hibrid kategóriák **szintaxisa**” c. NKFI-pályázat (FK128518) támogatta,...

... a szintaktikai minimalizmus fáziselméletének egy olyan változatát ismertetjük, amelyik a nyomoknak/kópiáknak minden esetben

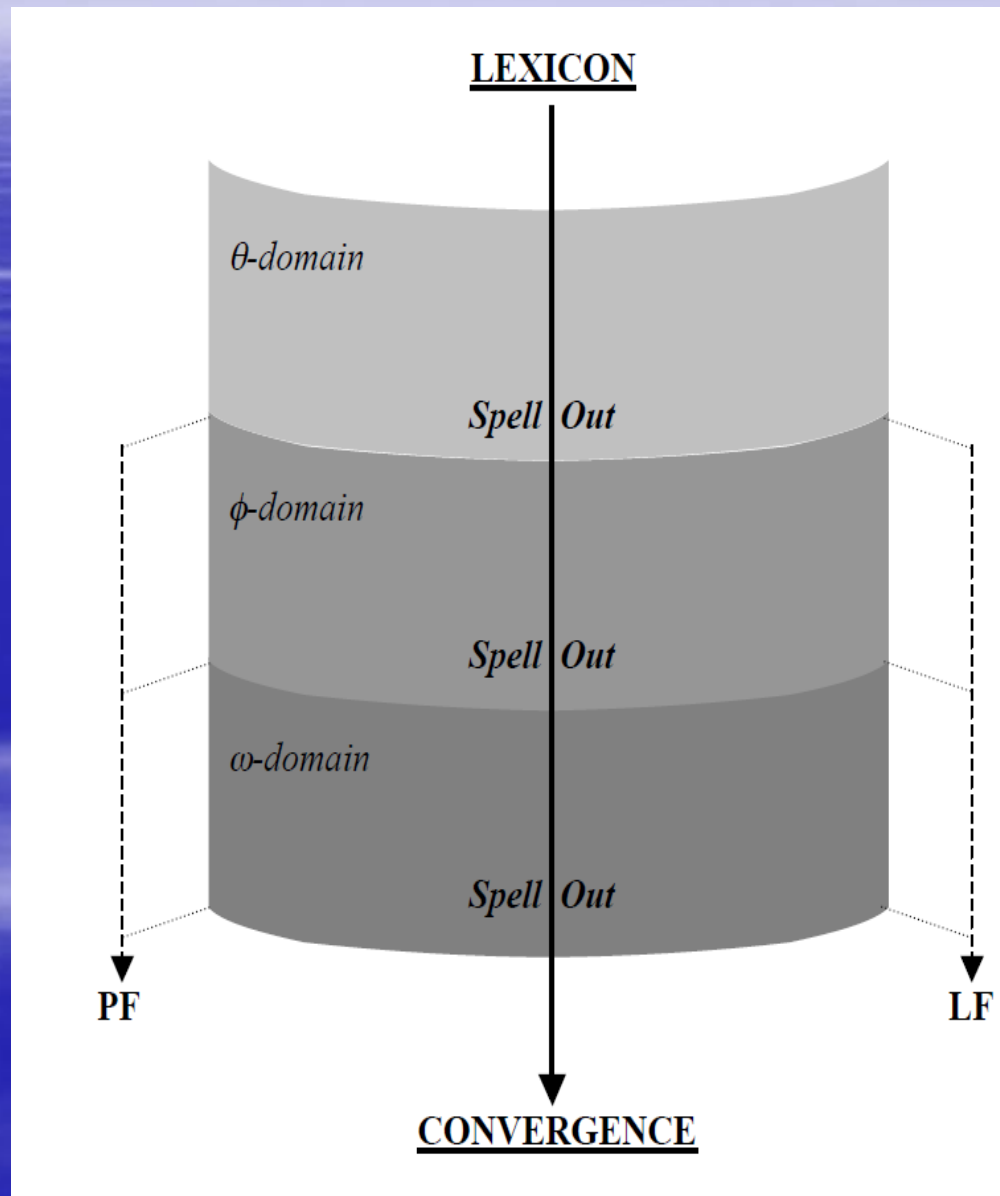
- lexikai-szemantikai,
- pragmatikai,
- illetve logikai–szemantikai értelmezést tulajdonít.

Ez Grohmann (2003, 2009) fáziselmélete a háromtartományos ciklusokkal, ahol

- tematikus ($\Theta\Delta$),
- diskurzushorgonyzási ($\Phi\Delta$) (ÉN, TE, ITT, MOST (Doner 2018)) és
- logikai-szemantikai ($\Omega\Delta$)

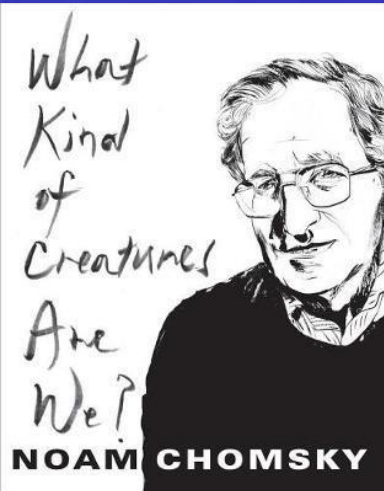
„**azonosítást**” valósítanak meg a szintaktikai konfigurációk.

Grohmann (2003) modelle

Grohmann (2003: 301)

- „...an occurrence of an object in a phrase-marker must be **unique**, or exclusive, at the point of evaluation, which is within a given Prolific Domain. ...
- ... [An analogy] would be with the realm of quantum physics. Exclusivity as viewed here is in a way reminiscent of Pauli's Exclusion Principle, which says that “no two electrons in an atom can have the same set of quantum numbers” . What the quantum numbers do is **identify** the position of an electron within an atom.
- What feature-checking does is **identify** the position of an object in a phrase-marker, in particular within a given Prolific Domain.”

Chomsky (2016): Miféle teremtmények vagyunk?

- Az emberi nyelv Alapvető Tulajdonsága:
 - „véges eszközöket kell vég nélkül alkalmazni” (39).
- "az alapvető nyelvi konstrukció nem veszi figyelembe a **lineáris rendszert**, ahogy más külső elrendezési elvet sem. Márpedig a szemantikai értelmezés a lényegi esetekben a hierarchián, nem pedig a **külsővé tett formák rendjén** múlik.
- Amennyiben mindez tartható, akkor az Alapvető Tulajdonság mégsem felel meg pontosan a korábban megfogalmazottaknak és a kortárs szakirodalom által leírtaknak (**a saját munkáimat is beleértve**)."
- Az Alapvető Tulajdonság lényege inkább a fogalmi-szándékbeli interfészre leképezett hierarchikusan strukturált kifejezések végtelen sorának generálása, amely valamiféle **"gondolkodásnyelvet"** biztosít... (46)
- ... A nyelv nem jelentéssel bíró hangnak, hanem **hanggal bíró jelentésnek** tekinthető” (47).

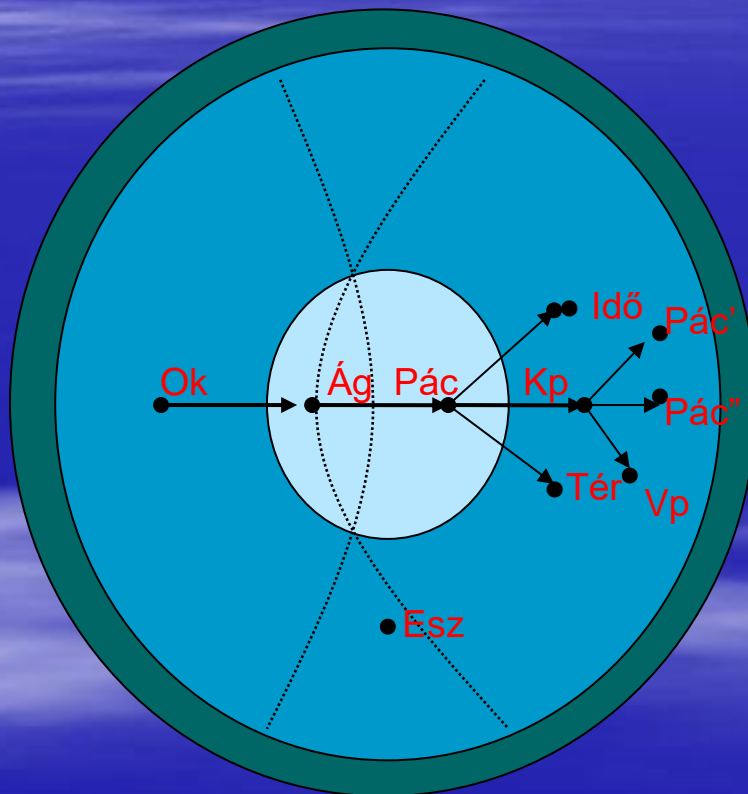
Alberti-Gervain-Schnell-Szabó-Tóth (2015): A vonzatsorrend és az esetmorfológia... [Kolozsvár]

- „... [A] **szintaxis épül a szemantikára**, és nem fordítva. Az előbbi a kommunikációs folyamatban **motiválnak** tekinthető irány: először eldöntjük, hogy mit akarunk mondani, mely lexikai egységek milyen kompozícióinak a segítségével, aztán „öntjük formába” e lexikai egységeket, a szórenddel és a morfológiával megmutatva kompozíciós viszonyrendszerüket..
- "Vajon miért nem jelent meg eddig hangsúlyosabban a felvázolt „motivált” álláspont a szakirodalomban?"
- A dogmák persze nem véletlenül (vagy pusztán túlzott tekintélytiszteletből adódóan), hanem egyenesen szükségszerűen hatják át évtizedekig egy-egy paradigma fejlődését – ... Rengeteg tapasztalatra van szükség a nyelvi formáról ... – amivel közvetlenül szembesülünk – ahhoz, hogy belefoghassunk a **mögöttes jelentésvilág** ... formális leírásába..”
- " A jelentésvilág ... formális leírásában pedig nagyfokú előrehaladottság szükséges a pragmatikai háttér ..., majd a mögöttes **gondolati** szint ... formális megragadásához. Azt állítjuk, hogy mára gyűlt össze ez a tapasztalat – elindulhatunk tehát visszafelé Ariadné fonala mentén, vagyis a **motivált** irányba. (155-156)”

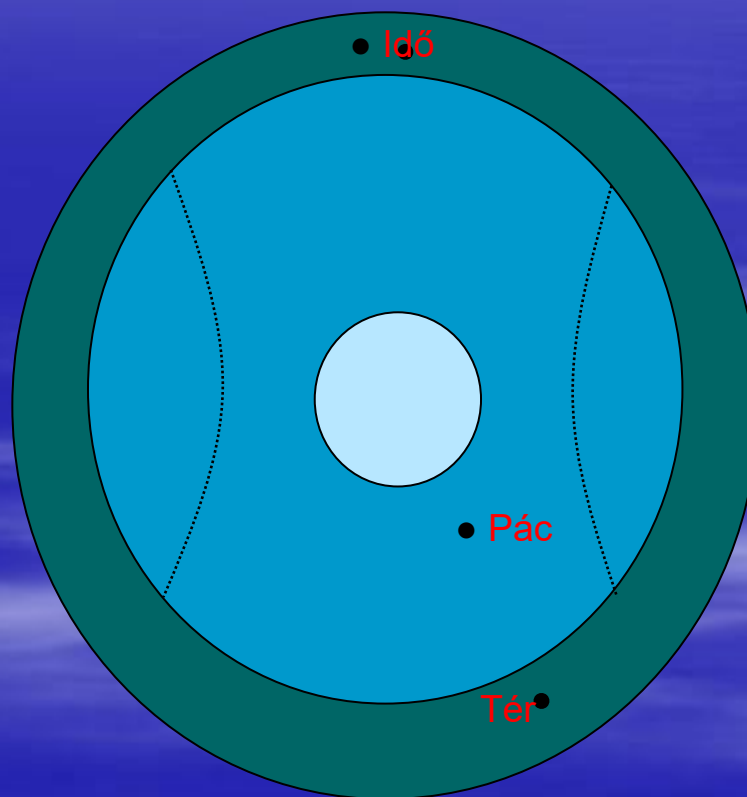
Hatásláncrendszer -

amit a tematikus tartomány megjelenít

ás

esteledik

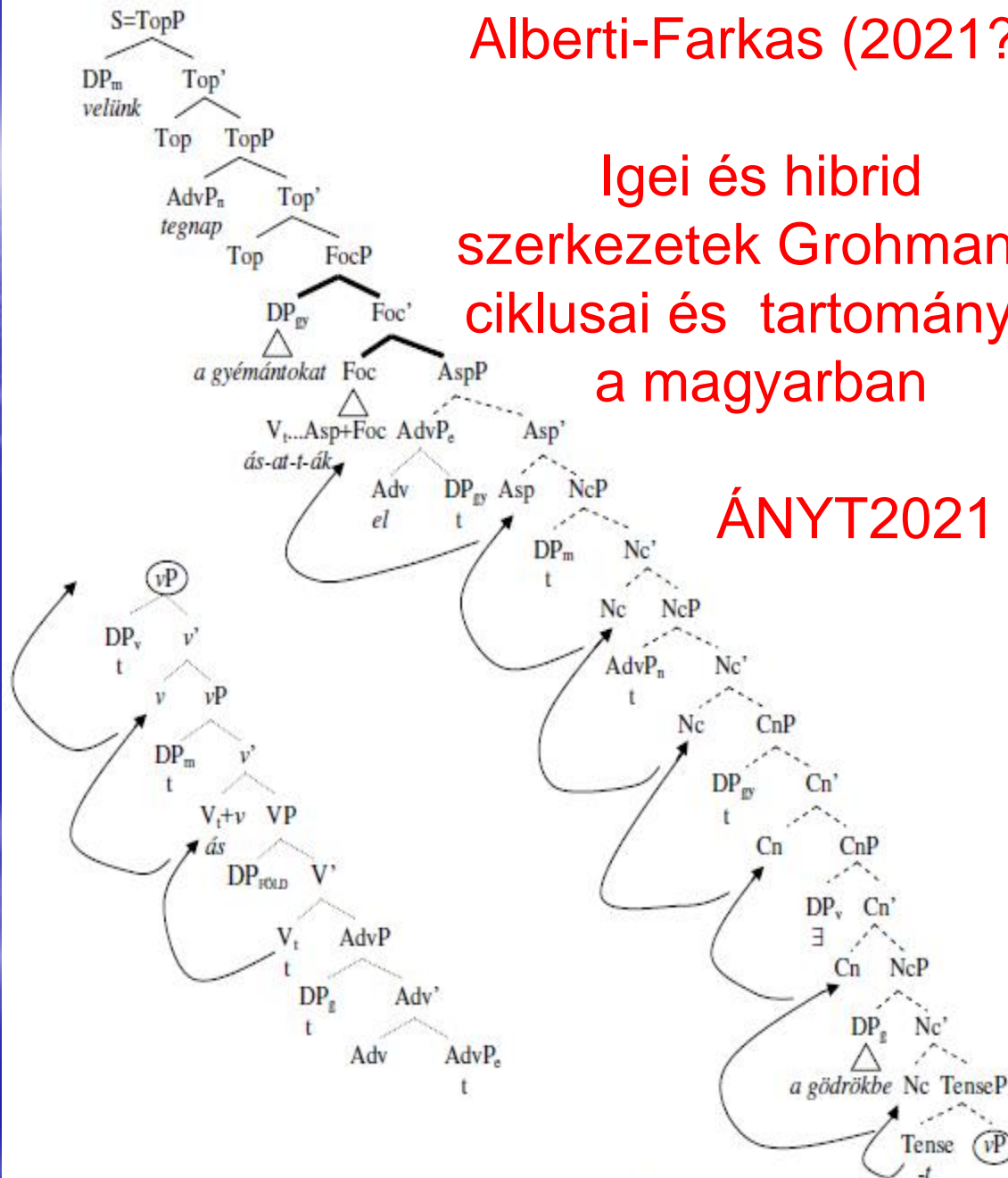

A kalózok (kótsághoz vezető) ásták az országos földet.
A szék elaszták, kótsátták, felaszták, megaszták, végaszták, stb.
A szék elaszták, kótsátták, felaszták, megaszták, végaszták, stb.

Alberti-Farkas (2021?):

Igei és hibrid
szerkezetek Grohmann-
ciklusai és tartományai
a magyarban

ÁNYT2021

3. ábra. A *Velünk tegnap a gyémántokat ásatták el a gödrökbe* mondathoz tartozó szintaktikai reprezentáció

- a. [_{vP} ... *v* ... [_{vP} ... *v* [_{vP} ... *v* [_{VP}... *V* ...]] ...]]
- b. ... *V* ... [_{AdvP} ... *Adv* ... [_{AdvP} ... *Adv* [_{AdvP} ... *Adv* ...] ...]] ...

- a. [_{vP} DP_{ÁGENS} *v* [_{VP} DP_{PÁCIENS} [*v* *ás*]]]

- b. [_{vP} DP_{vezér} *v* [_{vP} ... *V* [_{AdvP} DP_{KEZDŐPONT} *Adv* [_{AdvP} [_{Adv} *el/ki*] DP_{kincs}]]]]

Sigurðsson-transzfer (H. A. S. 2009)

(egyszerű univerzális Szintaxis – nyelvspecifikus komplex externalizálás)

Cent → Cent

∅ → Acc

Erg → ∅

Szeteli, Anna – Gábor Alberti (2018): The interaction between relevant-set based operators and a topic-predicate dimension.
LINGUISTICS BEYOND AND WITHIN 4, pp. 161-172, (2018) T

- a. Köszönöm érdeklődő kérdésedet! Úgy jellemezném a barátaimat,
hogy *Anti* imádja a teniszt, *Béci* szeret sakkozni és pingpongozni,
- b. *Csaba is* szeret pingpongozni, Top $\exists\checkmark$
- c. *Anti* és *Csaba* lelkes komolyzene-rajongó,
Béci és *Csaba* gyakran sörözik,
- d. és *mindhárom* barátom odavan Scarlett Johanssonért. Top $\forall\checkmark$
- a. Azt gondolod, hogy csak *Béci* szeret pingpongozni,
és csak *Anti* van oda Scarlett Johanssonért?
- b. \setminus *CSAba is* szeret pingpongozni, Pred $\exists\checkmark$
- c. és \setminus *MINDhárom* barátom odavan Scarlett Johanssonért. Pred $\forall\checkmark$

Farkas Judit, Szabó Veronika és Alberti Gábor (2021?):

3+2+2 Gr-ciklus

Egy- és többértelműségek
igéből képzett és közönséges főnevek csoportjaiban
ÁNYT2021

4. ábra. Az A falnak a létrát is neki fogom dönteni mondathoz tartozó szintaktikai reprezentáció

Köszönjük a figyelmet!

- Abney, Steven P. 1987. *The English Noun Phrase in Its Sentential Aspects*. MIT dissertation.
- Alberti Gábor 1992–93. Hatáslánc. *Nyelvtudományi Közlemények* 93: 137–159.
- Alberti, Gábor 1997. *Argument Selection*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Alberti, Gábor 2004. Climbing for Aspect – with no Rucksack. In: É. Kiss, Katalin – Henk van Riemsdijk (eds.): *Verb Clusters: A study of Hungarian, German and Dutch*. *Linguistics Today* 69. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins. 253–289.
- Alberti, Gábor 2006. Changes in Argument Structure in the course of Derivation in Hungarian. *Acta Linguistica Hungarica* 53: 1–39.
- Alberti Gábor 2013. Az argumentumok precedenciaelvű realizálódása. In: Szilágyi N. Sándor – Kádár Edit (szerk.): *Analógia és modern nyelvtudomány*. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadó. 9–41.
- Alberti, Gábor – Judit Farkas 2018. Derivation of nouns. In: Gábor Alberti – Tibor Laczkó (szerk.): *Syntax of Hungarian: Nouns and noun phrases*. Amsterdam: Amsterdam University Press. 191–630.
- Alberti, Gábor – Judit Farkas 2019. Scope inversion under the fall–rise contour? *Argumentum* 15: 453–471.
- Alberti, Gábor – Judit Farkas – Veronika Szabó 2015. Arguments for Arguments in the Complement Zone of the Hungarian Nominal Head. In: *Approaches to Hungarian* 14. Amsterdam: John Benjamins Publ. C. 3–36.
- Alberti, Gábor – Judit Farkas – Veronika Szabó 2017. Internal-scope taking arguments in the information structure of deverbal nominals in Hungarian. In Harry van der Hulst & Anikó Lipták (eds.), *Approaches to Hungarian* 15. 1–33. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company
- Baker, Mark 1985. The mirror principle and morphosyntactic explanation. *Linguistic Inquiry* 4: 373–415.
- Bartos Huba 2000. A magyar inflexiók jelenségeinek szintaktikai háttere. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan 3. Morfológia*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 653–762.
- Chomsky, Noam 1981. *Lectures on Government and Binding*. Dordrecht: Foris.
- Chomsky, Noam 1995. *The Minimalist Program*. Cambridge: MIT Press.
- Dékány Eva 2014. Argument structure and functional projections in Old Hungarian verbal gerunds. *Acta Linguistica Hungarica* 61/3:317–361.
- Doner, Julianne 2018. The Anchoring Domain and the EPP. Talk at GLOW41. <http://seas3.elte.hu/tmp/glowabstracts/glow41-Doner.pdf>
- Dowty, David R. 1991. Thematic Proto-Roles and Argument Selection. *Language* 67/3: 547–619.
- É. Kiss Katalin 1995. Többközörős fókusz a magyar mondat szerkezetben. In: Büky László – Maleczki Márta (szerk.): *A mai magyar nyelv leírásának újabb módszerei 2. Néprajz és Nyelvtudomány XXXVII*. Szeged: JATE. 47–66.
- É. Kiss Katalin 2001. A főnévi igenév személyragozásának kérdéseiről. In: Bakró-Nagy Marianne – Bánréti Zoltán – É. Kiss Katalin (szerk.): *Újabb tanulmányok a strukturális magyar nyelvtan és nyelvtörténet köréből*. Budapest: Osiris Kiadó. 42–58.
- E. Kiss, Katalin 2002. *The Syntax of Hungarian*. Cambridge: CUP.
- É. Kiss, Katalin 2009. Is free postverbal order in Hungarian a syntactic or a PF phenomenon? In: Nomi Erteschik-Shir – Lisa Rochman (eds.): *The Sound Pattern of Syntax*. Oxford and New York: Oxford University Press. 53–71.
- Farkas, Judit – Gábor Alberti. 2018. Complementation. In: Gábor Alberti – Tibor Laczkó (szerk.): *Syntax of Hungarian: Nouns and noun phrases*. Amsterdam: Amsterdam University Press. 662–775.
- Farkas, Judit – Veronika Szabó – Gábor Alberti 2017. Information-Structurally (Un)Ambiguous Nominal Constructions in Hungarian. *Finn-Ugric Languages and Linguistics* 6/2: 38–80.
- Fillmore, Charles J. 1968. The Case for Case. In: Emmon Bach – Robert T. Harms (eds.): *Universals in Linguistic Theory*. London: Holt, Rinehart and Winston. 1–88
- Fu, Jingqi – Thomas Roeper – Hagit Borer 2001. The VP within Process Nominals: Evidence from Adverbs and the VP Anaphor Do-So. *Natural Language & Linguistic Theory* 19: 549–582.
- Grohmann, Kleanthes K. 2000. *Prolific Peripheries: A Radical View from the Left*. Diss. at Univ. of Maryland.
- Grohmann, Kleanthes K. 2003. *Prolific Domains: On the Anti-Locality of Movement Dependencies*. Amsterdam: John Benjamins Publ. Comp.
- Grohmann, Kleanthes K. 2009. Exploring features and arguments. In: Kleanthes Grohmann (szerk.): *Explorations of Phase Theory: Features and Arguments (Interface Explorations)*. Berlin: Mouton de Gruyter. 1–20.
- Komlósy András 1992. Régensek és vonzatok. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*. Bp.: Akadémiai Kiadó. 299–527.
- Koopman, Hilda – Anna Szabolcsi 1998. *Verbal complexes*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Kratzer, Angelika 1996. Severing the external argument from its verb. In: Johan Rooryck – Laurie Zaring (eds.): *Phrase Structure and the Lexicon (Studies in Natural Language and Linguistic Theory 33)*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. 109–137.
- Laczkó Tibor 2000. Az ige argumentumszerkezetét megőrző főnévképzés. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan 3. Morfológia*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 293–407.
- Lohndal, Terje 2012. Towards the end of argument structure. In: Cristina M. Cuervo – Yves Roberge (eds.): *The End of Argument Structure?* Brindley: Emerald. 156–184.
- Ramchand, Gillian 2014. Event Structure and Verbal Decomposition. https://www.academia.edu/9299784/Event_Structure_and_Verbal_Decomposition.
- Sigurðsson, Halldor Armann 2009. Remarks on Features. In: Kleanthes K. Grohmann (ed.): *Explorations of Phase Theory: Features and Arguments (Interface Explorations)*. Berlin: Mouton de Gruyter. 21–52.
- Surányi, Balázs 2009a. “Incorporated” locative adverbials in Hungarian. In: Katalin E. Kiss (ed.): *Adverbs and Adverbial Adjuncts at the Interfaces*. Berlin: Mouton de Gruyter. 39–74.
- Surányi, Balázs 2009b. Verbal particles inside and outside vP. *Acta Linguistica Hungarica* 56: 201–249.
- Surányi Balázs – Madarász Levente 2017. Az információszerkezet hatása a disztributív-kollektív többértelműség feloldására. In: Bánréti Zoltán (szerk.): *Kísérletes nyelvészet (ÁNYT 59)*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 23–52.
- Szabó Veronika – Alberti Gábor – Farkas Judit 2017. Főnévi alaptagú alárendelő és jelzős összetételek. In: Kádár Edit – Szilágyi N. Sándor (szerk.): *Összetételek és nyelvtudományi modellek*. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület. 61–94.
- Szabolcsi, Anna (1983): The possessor that ran away from home. *The Linguistic Review* 3: 89–102.
- Szabolcsi Anna – Laczkó Tibor 1992. A főnévi csoport szerkezete. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 179–298.
- Szтели, Anna – Gábor Alberti 2018. The interaction between relevant-set based operators and a topic-predicate dimension. *LingBaW* 4: 161–172.
- Uriagereka, Juan 1999: Multiple Spell-Out. In: Samuel Epstein – Norbert Hornstein (eds.): *Working Minimalism*. Cambridge, MA: MIT Press. 251–282.